

YAKAKENT İLÇESİNDEKİ YER ADLARI İLE İLGİLİ COĞRAFI İNCELEMELER

GEOGRAPHICAL STUDIES RELATED TO YAKAKENT LOCATION NAMES

ГЕОГРАФИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ ПО МЕСТУ РАСПОЛОЖЕНИЯ В ЯКАКЕНТЕ

Mücahit YILDIRIM*

Öz

Yer adları incelemesi, tarihi gelişimini ve bulunduğu coğrafyanın özelliklerini yansıtması bakımından birçok bilime konu olmuştur. Yer adları incelemesinde birçok bilimin bu konu ile ilgilenmesinin yanı sıra mekânın, yani coğrafi olayların geliştiği, etkilediği ve etkilendiği yerin adlandırılması şüphesiz en çok coğrafyacıları ilgilendirmektedir. Bu çalışmanın amacı, Samsun ili Yakakent ilçesindeki yer ve mevki adlarının nereden kaynaklandığını tespit etmek ve bu sayede yörenin doğal ve beşeri coğrafya özelliklerine ışık tutmaktır.

Çalışmada 1/100.000 Ölçekli E34-E35-F34-F35 paftaları kullanılmış ve haritada bulunan tüm adlar çıkarılarak bu adların kaynağı arazi incelemesi ile saptanmaya çalışılmıştır. Yapılan çalışmada Yakakent'te kullanılan yer ve mevki adlarının konmasında doğal ve beşeri coğrafya faktörlerinin oldukça etkili olduğu tespit edilmiştir. Özellikle yörede doğal coğrafya özelliklerinden yer şekilleri, bitki tür ve adları ile ilgili adlar yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Yine kişi adları, ekonomik faaliyet ve hayvan adları ile ilgili kullanılan yer ve mevki adları da yaygın olarak kullanılmaktadır. Köy ve mevki adı konulmasında son derece büyük bir etkiye sahip olan doğal, beşeri ve ekonomik coğrafya özellikleri, Yakakent ilçesinde bulunan mevcut köy ve mevki adlarının konulmasında etkili olmuştur. Yer adları, kültürümüzün bir parçasıdır ve bu adlardan pek çok coğrafi, tarihi ve kültürel bilgi ve sonuç çıkarmak mümkündür. Yer adlarından yola çıkılarak kültüre ait birçok saklı kalmış uygulama ve zenginlik ortaya çıkarılabilmektedir. Bu bakımdan yer adları ile ilgili çalışmalar ayrı bir önem kazanmaktadır. Kullanılan yer adlarından da anlaşıldığı gibi yöre insanı coğrafi faktörlerden oldukça fazla etkilmiştir. Yaşadıkları yere, yaşadıkları bölgenin fiziki, beşeri ve ekonomik özelliklerinden esinlenerek isimler vermişler ve aynı zamanda da o yerin coğrafi özelliklerine de ışık tutmuşlardır.

Anahtar kelimeler: Samsun, Yakakent, Coğrafya, Yer adları, Toponomi,

* ORCID: 0000 0002 5781 449X Dr., MEB Güzelyurt Ortaokulu, Samsun-Türkiye, mucayildirim@gmail.com

Abstract

There has been a lot of know-how in terms of reviewing site names, historical development and the characteristics of the geography in which it is located. In the examination of geographical names, it is no doubt most geographers' interest to mention that space, ie geographical events, is developed, influenced and influenced, besides being interested in this subject by many scientists. The purpose of this study is to determine where the names of places and locations in the Yakakent district of Samsun province originate and to shed light on the natural and human geographical characteristics of the area. In the study, 1 / 100.000 Scale E34-E35-F34-F35 scales were used and all the names in the map were subtracted to try to determine the source of these names with land survey. It has been determined that natural and human geographical factors are very effective in determining the place and location names used in Yakakent. Particularly, natural geographical features in the region are being used intensively with names related to ground form and plant species. Also, the names of places and locations used in relation to person names, economic activities and animal names are widely used. The natural, human and economic geographical features, which have a great influence on the name of the village and the place name, have been influential in putting the existing village and place names in the Yakakent county. Place names are part of our culture and it is possible to draw many geographical, historical and cultural information and conclusions from these names. Based on the place names, many hidden practices and wealth of culture can be revealed. In this respect, studies on place names gain a special importance. As it is understood from the place names used, the local people are affected by geographic factors. They gave their names to the places where they live, inspired by the physical, human and economic characteristics of the region where they live, and at the same time shed light on the geographical characteristics of the place.

Key Words: Samsun, Yakakent, Geography, Location Names, Toponomy

Аннотация

Имена сайтов были предметом многих наук с точки зрения отражения исторического развития и особенностей географии. При изучении географических названий, а также интереса многих наук к этой теме, название места, где географические события развивались, влияли и влияли, несомненно, большинство географов. Цель этого исследования - определить, откуда берутся названия места и места в районе Якакента, Самсун, и, таким образом, пролить свет на природные и человеческие географические особенности региона. В этом исследовании были использованы масштабированные макеты E34-E35-F34-F35 в масштабе 1 / 100.000, и все имена на карте были вычтены, и источник этих имен был попытан быть определен. В ходе исследования было установлено, что природные и человеческие географические факторы были достаточно эффективными в названии и местонахождении Якакента. Особенно в регионе, естественная география особенностей рельефа, виды растений и названия, связанные с названиями, широко используются. Имена имен людей и их имена, которые используются в связи с экономическими названиями и названиями животных, также широко используются. Природные, человеческие и экономические особенности географии, которые имеют огромное влияние на название деревни и местности, оказали влияние на названия деревень и деревень в Якакентском районе. Географические названия являются частью нашей культуры, и из этих названий можно извлечь много географической, исторической и культурной информации и выводов. Основываясь на географических названиях, можно обнаружить множество скрытых практик и богатство культуры. В этом отношении исследования географических названий приобретают особое значение. Как понятно из использованных

географических названий, местные жители подвержены географическим факторам. Они дали свои имена местам, где они живут, вдохновленные физическими, человеческими и экономическими характеристиками региона, в котором они живут, и в то же время пролили свет на географические характеристики этого места.

Ключевые слова: Самсун, Якент, География, топонимы, топонимия,

1. Giriş

İnsanlar yaşadıkları mekânları adlandırırken bazı özelliklerden dikkati çeker. Bu etkilenme doğal çevrenin bir niteliğinden olabileceği gibi sosyal bir sebepten de kaynaklanabilir. Bununla birlikte, insanlar, yaşadıkları mekânların adlarını zamanla değişikliğe de uğratabilirler. Bu değişiklik doğal ve kendiliğinden bir süreç şeklinde olduğundan dolayı genellikle eskiye ait izleri de içerisinde taşımaktadır. Bunun sayesinde mekânın tarihi ve coğrafyası ile ilgili de önemli bilgiler barındırmaktadır. Yani her yer adının bir anlamı bulunmaktadır (Tunçel, 2000: 26). Diğer taraftan yer adları araştırmalar pek çok açıdan büyük önem arz etmektedir. Tarih, sosyolojik, kültürel, coğrafi, askeri ve ticari olaylara ışık tutacak niteliktedir (Farajzadyan ve Bulut, 2016: 119).

Yer adları incelemesi, tarihi gelişimini ve bulunduğu coğrafyanın özelliklerini yansıtması bakımından birçok bilime konu olmuştur. Yer adları ilmi, arkeoloji tarih folklor, jeoloji, botanik, antropoloji, sosyoloji, coğrafya ve buna benzer diğer ilimleri de yakından ilgilendirmektedir. Yer adlarını incelemeyi konu edinen toponomi, dil biliminin bir kolu olan genel olarak özel isimleri inceleyen Onomastik'in bir dalı olarak isimlendirilmektedir (Yediyıldız, 1984: 27).

Yer adları konusunda Türkiye'de yapılan ilk çalışma, Köprülü Zade Mehmed Fuad'ın 1925 yılında yayımladığı "Oğuz Etnolojisine Dair Tarihi Notlar" isimli makale olarak kabul edilmektedir (Eren, 1965: 156). Bu eserde Oğuz Boylarının göç sahaları üzerindeki coğrafi isimler ve özellikle de kurmuş oldukları köylere ait adlar incelenmiştir (Köprülü, 1925: 185-211). Yer adları ile ilgili çalışmalar 1925'li yıllarda başlamış olmakla birlikte özellikle ülkemizde 1960'lı yıllardan itibaren yapılan çalışmaların sayısında ciddi bir artış olduğu gözlenmektedir. Bu artışa karşılık henüz yer adlarının incelenmediği yerlerin sayısı bir hayli fazladır (Şahin, 2010: 135). Bunun yanı sıra, yapılan çalışmalarda terim ve tür sınıflandırmalarının eksikliğinden kaynaklanan sorunların da olduğu belirtilmektedir (Şahin, 2013: 46).

Ad koyma, sadece yer adlarıyla sınırlı olmayıp yemek, oyun, kıyafet gibi gündelik alanlarda da kendisini göstermekte ve hayatın içinde önemli bir yer teşkil etmektedir. Bu nedenle yer adları konusuna kısa vadeli etkilerinden çok, uzun vadeli etkileriyle ilgili olarak uzun mesailer ayrılmalı ayrıca bütün bilim dallarını alakadar eden geniş, devamlı olarak üzerinde durulacak öncelikli konulardan olmalıdır (Alagöz, 1984: 23). Yer adları incelemesinde birçok bilimin bu konu ile ilgilenmesinin yanı sıra mekânın, yani coğrafi olayların geliştiği, etkilendiği ve etkilendiği yerin adlandırılması şüphesiz en çok coğrafyacıları ilgilendirmektedir (Bulut, 1996: 30). Kale, hisar, konak, höyük gibi yer adlarının dağılımı haritalandırılarak (Başkan, 1971: 237-251) coğrafyaya konu edilmiştir.

Yer adları rastgele, sıradan verilmiş isimler değildir. Yer adları, insanoğlunun araziye yakıştırarak ad koyma hususundaki zenginlik ve zevkinin bir göstergesidir. Yer adları, bir coğrafyanın, nasıl vatan haline dönüştürüldüğünün kanıtıdır (Yavuz ve Şenel, 2013: 2242). Yer adlarının verilmesinde halk bir bakıma kültürünü de yaşadığı yere yansıtmış, özünü benimsetmeye çalışmıştır. Köylümüz daima ilginç ve nükteli köy, yöre ve mevki isimleri

bulmuştur. Bu yüzden yer adları çok fikir açıdır.(Alagöz, 1972: 7-21) Görüyoruz ki Türk toplulukları eski zamanlardan beri arazi parçalarını adlandırmaya adeta bir coğrafyacı dikkati ile özen göstermişlerdir. Dağlara, yaylalara, göllere, ırmaklara, geçitlere, küçük arazi parçalarına, köy ve kentlere daima manalı isimler vermişlerdir.(Eröz, 1984: 43) Nihayetinde yer adları incelemesi de bir kültürün incelenmesi ve açıklanması bakımından dikkate ve araştırmaya değer bir konudur. Yöre insanının coğrafi faktörlerden oldukça fazla etkilenmesi ve yaşamlarının bir parçası haline getirmeleri (Yıldırım, 2013: 13), yaşadıkları yerlere verdikleri isimlerde de anlaşılmaktadır.

Ülkemizde yerleşme yerleri ve mevkiiler genelde isimlerinin verilmesinde en çok kullanılan unsurlar coğrafi unsurlardır (Bulut, 2018: 752). Bu unsurlar arasında özellikle başta topografik özellikler olmak üzere litoloji, klimatoloji ile mahsul çeşitleri, meslek grupları, daha önceki yerleşmeler, şahıs isimleri ve pınarlar da çokça kullanılan beşeri unsurları teşkil etmektedir. Bunların yanında hayvanlara ait bazı isimler de köy, yerleşme yeri ve mevki isimleri olarak seçilmiştir.(Karaboran, 1984: 108)

2. Materyal ve Yöntem

Çalışmada 1/100.000 Ölçekli E34-E35-F34-F35 paftaları kullanılmış ve haritada bulunan tüm adlar çıkarılarak bu adların kaynağı saptanmaya çalışılmıştır. Gezi gözlem yöntemi ile yapılan arazi çalışmaları neticesinde köy ve mevkiilere verilen adlar ile coğrafi etmenler karşılaştırılmış ve bağlantıları yerinde incelemeler ile kurulmaya çalışılmıştır. Ayrıca Yakakent Kaymakamlığı internet adresinden yöredeki köy adlarının kaynağına dair bilgiler edinilmiştir. Yörenin yerli halkı ile görüşmeler yapılarak kullanılan adlar hakkında bilgi toplanmaya çalışılmıştır.

3. Çalışmanın Yeri ve Sınırları

Bu araştırmada, Samsun ilinin Yakakent ilçesi araştırma sahası olarak seçilmiş ve yöredeki köy ve mevki adlarının coğrafi yönden incelenmesine çalışılmıştır. İlçenin idari yönden sınırları da araştırma sahasının sınırları olarak kabul edilmiştir.

4. Bulgular

Araştırma sahası, Karadeniz Bölgesi'nin Orta Karadeniz Bölümü'nde Samsun ili sınırları içerisinde yer almaktadır. Samsun ili ile Sinop ili sınırında bulunan Yakakent ilçesi, doğusunda Samsun'un Alaçam ilçesi, batısında Sinop'un Dikmen ilçesi, güneyinde yine Sinop'un Durağan ilçesi ile sınır komşusu olmakla beraber kuzeyinde ise Karadeniz yer almaktadır (Şekil 1). Araştırma sahası kabaca, 41°28'-41°41' Kuzey enlemleri ile 35°19'-35°32' Doğu boylamları arasında yer almaktadır. Araştırma sahası, Yakakent ilçe idari sınırları içerisinde yer alan 4 merkez mahalle ve 13 köy/mahalleden oluşmaktadır. Yaklaşık alanı 204 km² olan Yakakent ilçesi, Samsun ilinin en küçük ilçesidir ve km²'ye 42 kişi düşmektedir. En yüksek noktasının denizden yüksekliği 1.310 m ve sahil şeridi yaklaşık 14 km'dir.

Şekil 1: Yakakent İlçesi'nin Lokasyon Haritası

Araştırma sahasının yüzü şekilleri, iklim özellikleri, toprak kalitesi ve beşeri özellikleri dikkate alındığında ekonomik faaliyetlerin buna göre şekillendiği görülmektedir. Sahanın yaklaşık % 90'lık bir kısmı altıncı ve yedinci sınıf tarım arazilerinden oluşmaktadır. Sahada birinci ve ikinci sınıf arazi varlığı yok denecek kadar azdır. İlçenin kuzey doğu kesiminde deniz kıyısında Bafra Delta Ovası'nın batı kenarını oluşturan çok dar bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine Bafra Ovası kenarında bulunan kesimde dar bir alanda üçüncü ve dördüncü sınıf arazi görülmektedir. Çok dar bir alanda görülen bu araziler dışında ilçenin hemen tamamı vasıfsız ve verimsiz altıncı ve yedinci sınıf arazilerden oluşmaktadır. Bu durum tarımsal faaliyetlerin az olmasına ve geri planda kalmasına sebep olmaktadır. Sahada tarımsal faaliyetler ve üretim, sadece yöre halkının kendi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak yapılmaktadır. Ayrıca ilçe yüzölçümünün yaklaşık yarısı ormanlık alanlarla kaplıdır (Tablo 1).

Tablo 1: Yakakent İlçesinin Arazi Kullanılışı (Da)

İlçenin Yüzölçümü	204.000
Ekilebilir Tarım Alanı	75.500
Orman Alanı	103.100
Mera Alanı	40
Tarım Dışı Alanı	25.360

Kaynak: Samsun Tarım İl Müdürlüğü.

Sahada en önemli ekonomik faaliyet balıkçılıktır. Eski zamanlardan günümüze kadar balıkçılıkla uğraşan yöre halkı, birincil ekonomik faaliyet olarak halen balıkçılık ile

uğraşmaktadır. Öyle ki, ilçede bulunan fabrikalar da balıkçılık üzerine kurulmuştur. Bu fabrikalarda ilçe nüfusunun önemli bir kısmı çalışmaktadır. İlçe nüfusunun yaklaşık % 25'i balıkçılıkla geçimini sağlamaktadır.

Sahada balıkçılıktan sonra önemli ekonomik faaliyetlerinden birisi hayvancılıktır. Büyükbaş ve küçükbaş hayvancılığın yanı sıra arıcılık da yapılmaktadır. Özellikle sahanın güneyinde bulunan dağlık alanlardaki yerleşim yerlerinde yaşayan insanlar, geçimlerini hayvancılıktan sağlamaktadır. Genellikle büyükbaş hayvancılık yaygınlık göstermektedir.

Bölgenin ekonomik faaliyet potansiyeli arasında en önemlisi ise turizmdir. Gerekli altyapı ve tanıtımlar yapıldığı takdirde; uygun iklim koşulları, temiz denizi, doğal güzellikleri ile turizm, Yakakent ekonomisi içerisinde önemli pay sahibi olabilecek potansiyele sahip bir ekonomik faaliyettir.

Yer adları araştırmalarının, o yerin doğal ve beşeri coğrafya özellikleri üzerinde bilgi verici bir faktör olduğu yukarıda belirtilmişti. Yapılan inceleme sırasında da yer adlarının ilçenin doğal ve beşeri özellikleriyle büyük oranda örtüştüğü tespit edilmiştir.

Öncelikle inceleme sırasında ilçedeki köy ve mevki adlarıyla ilgili doğal ve beşeri coğrafya faktörleri dikkate alınarak bir sınıflandırma yapılmaya çalışılmıştır. Yakakent'te köy ve mevki adları toponomik açıdan genel olarak şu şekilde sınıflandırılmıştır (Tablo 2, Tablo 3).

Tablo 2: Yakakent'te Fiziki Coğrafya İle İlgili Köy ve Mevkii Adları

Ad Grubu	Yer adı Kaynağı	Örnekler
Fiziki Coğrafya ile ilgili	Sularla İlgili	Asmapınar, Çaycısuyu, Sarıgöl, Dereköy,
	Bitki Tür Örtüsüyle İlgili	Beşçam, Yaprak, Karayaprak, Kozakyanı, Erikçe, Hıdır, Söğütalan, Dikencik, Cevizdibi, Çamlı, Gürgenlik, Kürüz, Kozköy, Çamalan, Yeşilköy, Güzören, İbecenin Çördüğü Tepesi, Çamlıköy, Kaluk, Cücek
	Yer Şekilleri İle İlgili	Büyükkırık, Küçük kırık, Gökyar, Sivri Tepe, Kayabaşı Tepesi, Alageriş, Döllek, Kocakırığı, Kuzören, Geriş
	Kayaçlarla İlgili	Kayalı, Saytaşı,
	Rüzgarla İlgili	Kalaç,
	Topoğrafya İle İlgili	Hızardüzü, Köseadağ,
	Toprak Yapısı İle İlgili	Sarı,
	Hayvanlarla İlgili	Şahinli, Keçiören, Taraklı,
	Yönlerle İlgili	Yakakent, Aşağı Çepni, Yukarı Çepni, Aşağı, Aşağı Döllek,
	Klimatolojiyle İlgili	Dumanlı,

Tablo 3: Yakakent'te Beşeri Coğrafya İle İlgili Köy ve Mevkii Adları

Ad grubu	Yer adı Kaynağı	Örnekler
Beşeri Coğrafya ile ilgili	Ekonomik Faaliyetlerle İlgili	Bağlıca, Yağcı, Köseli, Mutaflı, Karaaba, Cimit, Yünlüce,
	Kişi Adları İle İlgili	Fındıkbekir, Karacababa, Köseosman Tepesi, Uzunkız, Sarıhüseyin, Ömer, Kilitçi, Yusufaga, İbişoğlu, Çobanoğlu, Hatip,
	Oğuz Boyları İle İlgili	Çepni, Gündüzlü, Oğuz, Türkmen, Yörük, Kalaç

Ad grubu	Yer adı Kaynağı	Örnekler
	Eski ve Yeni Kavramlarıyla İlgili	Yeni,
	Geçici Yerleşme Yeri İle İlgili	Kışla, Kışla,
	Mistik ve Efsaneye İlgili	Evliya Tepesi, Çıglık, Kominos,
	Kültür ve Tarih İle İlgili	Lazlar, Deli, Zincirli, Sarısoy,
	Diğer Adlar	Çöküyan, Masiran Tepesi, Ayvarık, Direk Döneği Tepesi, Sefer, Kutucular, Küplüağzı, Taştam, Söbbecek, Torsoğ, Satırlı, Gözveren, Çöküyanı,

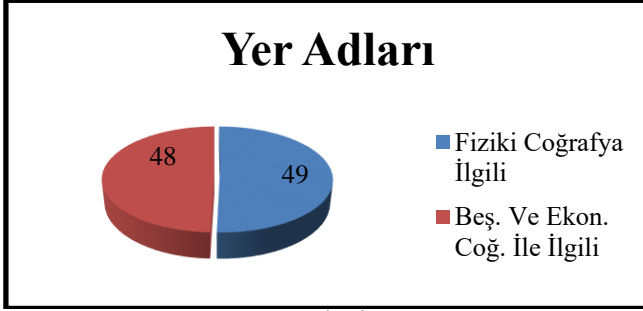
Yörede kullanılan yer adlarının incelemesine geçmeden önce, özellikle ilçenin adı üzerinde durulması gerektiği düşüncesindeyiz. Zira ilçe adının günümüze kadar değişik şekillerde olması ve günümüzdeki adını alması, yer adlarının konulmasında insanların yaşadıkları yerin özelliklerini ve kültürlerini yaşadıkları yere yansıtmaları bakımından ne derece önem verdiklerini göstermektedir.

İlçenin kuruluş adı Kominos'tur. Rumca'da başsız piskopos anlamına gelen Kominos, Baş Piskoposun bağımsız bir şekilde kilise kuran kişilere verilen isimdir. Muhtemelen o dönemde burada yaşayan bir piskoposun bağımsız bir şekilde kilise açmasıyla kendisine verilen bu isim, aynı zamanda yerleşim yerinin de bu isimle anılmasına sebep olmuştur. Bölgede yaşayan insanların ağızlarında zamanla değişen Kominos ismi, Gumenos ve Gümenos isimlerine dönüşmüş ve son olarak da Gümenez ismini almıştır. Nihayet 1963 yılına yer adlarının yabancı kelimelerden arındırılması amacıyla ilçeye kıyı şehri anlamına gelen Yakakent adı verilmiştir. Bu adın verilmesinde ilçenin bulunduğu coğrafi konumun dikkate alınması da coğrafyanın yer adlarının konulmasında ne denli önem arz ettiğini bir kere daha ortaya koymaktadır.

Şekil 2: Deniz Kıyısında Kurulan Yakakent Yerleşmesinden Genel Bir Görünüş

Sahada 97 köy ve mevkii adı çıkarılmıştır. Bu yer adlarının kullanımında 49 ad ile Fiziki Coğrafya ile ilgili ve 48 ad ile de Beşeri ve Ekonomik Coğrafya ile ilgili adlar tespit edilmiştir (Şekil 3). Bu adlardan en fazla kullanılan ad grubunu 19 köy ve mevkii adının kullanıldığı bitki örtüsü ile ilgili adlar oluşturmaktadır. Yörede kullanılan adların yaklaşık % 18'ini oluşturan bu kısım, bitki örtüsündeki tür ve çeşitliliğin yöredeki önemini ve günlük yaşama etkisini ortaya koymaktadır. En fazla kullanılan ad gruplarının ikincisini kişi adları oluşturmaktadır. Yaklaşık % 11'lik kısmı içine alan kişi adları ile ilgili adlar, yörede kişilerin etkin bir rol üstlendiklerinin ve kültürlerinde önemli rol oynadıklarının da bir göstergesidir. Üçüncü sırada ise % 10'luk bir kullanma oranıyla yer şekilleri ile ilgili adlar kullanılmaktadır. Sahada kullanılan adların % 9'luk kısmını teşkil eden ekonomik faaliyetler ile ilgili adlar da kayda değer bir önem arz etmektedir. Geri kalan adlarda fazlalık sıralarına göre yönler ile ilgili adlar, Oğuz Beyleri ile ilgili adlar, sular ilgili adlar, kültür ve tarih ile ilgili adlar, hayvan adları ile ilgili adlar, mistik ve efsanevi adlar, kayaçlarla ilgili adlar, topografya ile ilgili adlar, geçici yurtlarla ilgili adlar, rüzgârla ilgili adlar, toprak ile ilgili adlar, klimatolojik adlar, eski-yeni kavramlarıyla ilgili adlar olarak sıralanmaktadır.

Şekil 3: Fiziki ve Beşeri Coğrafya İle İlgili Yer Adları Dağılımı

Sahadaki tespit edilen adlardan bazıları ele alındığında karşımıza sahanın coğrafyasıyla paralellik gösteren bilgiler çıkmaktadır. Coğrafi Terimler sözlüğünde dağların üstünde, kayalıklar üzerinde, dağ ve tepelerin eteğinde, küçük sayılabilecek düzlüklere verilen ad olan Dölek (İzbrak, 1992: 109), sahada Döllek olarak halk tarafından adlandırılmıştır. Buna karşı coğrafi terimler sözlüğünde rastlanılmayan; fakat Divan-ı Lügati't Türk'te rastlanılan adlar da sahada coğrafi olarak karşılığını bulmuş ve mevkii adı olarak kullanılmıştır. Örneğin başağı kılçıksız bir çeşit buğday, cılız, bodur anlamına gelen Köseli, dik kayalık, taşlık yer, iri büyük kaya, su kaynağı, cilalı parlak dibi yere gömülü kaygan taş, ekime elverişsiz yer düz olmayan yer, dağ yamaçlarındaki taşlı çakıllı arazi anlamına gelen Saytaş, dağların ve tepelerin sırt kısmı, büyük dağ, meşe çalısı kaplı yer anlamına gelen Geriş, ormandan fundalıktan açılarak tarlaya eklenen yer anlamında Kaluk, dalgalı fakat patlamayan deniz durumu, kuzeyden esen rüzgar etkisiyle oluşan dalgalar anlamına gelen Kalaç/Halaç, çalılık fundalık yer, koru, yeni biten çam fidanları kümesi anlamına gelen Kürüz, Yeşillik anlamına gelen Hıdır, kozalak yabani yemiş anlamına gelen Cücek, keten tohumu fındık ve ceviz içi anlamında Cimit, keçi kılından dokunmuş veya örülmüş çuval yem torbası anlamındaki Mutaf adları, sahada rastlanan ilgi çekici olan adlardan bazılarıdır (Türk Dil Kurumu, 1998).

Şekil 4: Yer Şekilleri İle İlgili Yer Adları Arasında Sınıflandırılan Kayalı Mahallesi

Sahadaki ilgi çekici adlardan bir kısmı da Oğuz boyları ile ilgili olan adlardır. Fatih Sultan Mehmet zamanında Karadeniz Bölgesi'ne yerleştirilen Çepniler, burada bulunan bir köye adını vermişler ve aynı zamanda kendi kültürlerini halen bu bölgede yaşatmaya devam etmektedirler. Yirmi dört Oğuz Boyunun yirmi birincisi olan Çepni, “nerede düşman görse savaşan” anlamına gelmektedir. Oğuzların Üçok koluna mensup olan Çepnilerin simgesi ise doğan kuşunun en yırtıcı türlerinden olan Sungur kuşudur. Yine Bozokların Avşar kolunun üç obasından biri olan Gündüz Oğulları 15. Asırdan sonra Batı Anadolu'ya iskân ettirilmişler ve bir kısmı da sahadaki Gündüzlü adı verilen köyde yerleşmişlerdir. Bir parantez de Kalaç/Halaç ismine açmakta fayda görülmektedir. Yukarıda Kalaç adı, rüzgâr adı olarak konulan yer adlarına örnek gösterilmiş olsa da; bu yere tarihte Akhunlar'ın bakiyeleri olarak görülen Kalaç/Halaç Boyundan (Gömeç, 2009: 11.) dolayı bu adın verildiği düşünülmektedir. Zira Kalaç olarak adlandırılan yerin Gündüzlü Mahallesi'nin bir sokağı durumunda olması ve Gündüzlü Mahallesi'nin de yine yukarıda değinildiği üzere Bozokların Avşar kolundan olması, bu tezi güçlendirmektedir. Yine sahada kullanılan Oğuz, Türkmen ve Yörük adları da Türk boylarını yansıtan diğer adlardır.

Şekil 5: Yer Şekilleri İle İlgili Yer Adları Arasında Sınıflandırılan Yassıdağ Mahallesi

Sahada yer alan sularla ilgili adlara bakıldığında, debisi çok yüksek olmayan; ancak yöre halkının sulama için faydalandığı küçük boyutlu akarsuların kenarında kurulmuş olan yerleşim yerlerinin adları karşımıza çıkmaktadır. Asmapınar, Çaycısuyu, Dereköy gibi adlar bu özellikteki adlardır. Sınırları içerisinde küçük bir göl bulunan Sarıgöl Köyü ise adını bu gölden almaktadır. Sahada bitki örtüsü veya ağaç türleri, oldukça fazla kullanılarak birçok yerde ad olarak kullanılmaktadır. Beşçam, Yaprak, Karayaprak, Kozakyanı, Erikçe, Söğütalan, Dikencik, Cevzidibi, Çamlı, Gürgenlik, Kozköy, Çamalan, Yeşilköy, Güzören, İbecenin Çördüğü Tepesi ve Çamlıköy adları sahada bulunan ağaç türlerinden veya buldukları yerlerdeki bitki örtüsünden isimlerini almaktadır. Sahanın yer şekilleri de yer adlarının verilmesinde etkili olan diğer Fiziki Coğrafya faktörlerinden birisidir. Büyükkırık, Küçükkırık, Gökyar, Sivri Tepe, Kayabaşı Tepesi, Alageriş, Kocakırığı ve Kuzören köyleri, buldukları lokasyondaki yeryüzü şekillerinden esinlenerek adlandırılmışlardır. Yine Kayalı ve Saytaşı köyleri de buldukları yerdeki kayalardan esinlenerek adlandırılan diğer köylerdir. Hızardüzü ve Kösadağ köyleri ise, topoğrafyalarının etkisiyle düzlük ve dağ adları ile adlandırılmışlardır. Köylerinin civarında sıkça görülen şahinden dolayı Şahinli Köyü, keçi yetiştirildiğinden dolayı Keçiören Köyü ve yine bir kuş türü olan ve o bölgede görülmesinden dolayı Taraklı Köyü de hayvan adları kullanılarak adlandırılmış köylere örnek olarak gösterilmektedir. Sis olaylarının çok görüldüğü bir yer olarak Dumanlı adını alan köy ise klimatolojik adlara örnek olarak gösterilebilmektedir. Fiziki Coğrafya ile ilgili konulan adlar grubunun son grubu ise yön belirterek kullanılan köy adlarıdır. Yukarıda da değinildiği gibi Yakakent, Aşağı Çepni, Yukarı Çepni, Aşağı, Aşağı Döllek gibi yer adları da birbirlerinde göre yönleri dikkate alınarak adlandırılan yer adlarına örnek gösterilebilmektedir.

Sahada Beşeri Coğrafya ile ilgili de konulan birçok ad bulunmaktadır. Bunların başında kişi adları ile ilgili konulan adlar gelmektedir. Bilindiği gibi ilk yerleşim yerleri seçildiğinde oraya yerleşenler arasında öncü olan kişiler veya yerleşim yerine gelen toplum

tarafından kabul görmüş kişilerin isimleri, o yere verilmiştir. Sahada da bu tarzda adı verilen birçok yerleşim yeri veya mevki bulunmaktadır. Fındıkbekir, Karacababa, Köseosman Tepesi, Uzunkız, Sarıhüseyin, Ömer, Kilitçi, Yusufaga, İbişoğlu, Çobanoğlu ve Hatip adları kişi adları olarak verilen isimler olarak belirlenmiştir. Sahadaki ekonomik faaliyetlerin de Bağlıca, Yağcı, Köseli, Mutaflı, Karaaba, Yünlüce köylerine adını verdiği görülmektedir. Sahada Çepni, Gündüzlü, Oğuz, Türkmen ve Yörük adları, Oğuz Boyları ile ilgili verilen adlara örnek olarak gösterilebilmektedir. Sahada geçici yerleşmeler bulunmaktadır. Bu yerleşmelerle ilgili olarak ad çok fazla bulunmasa da iki tane Kışla Köyü, sahada geçici yerleşmelerle ilgili verilen adlar başlığı altında belirlenmiştir. Mistik ve efsanevi adlar da sahada kendine isim bulabilmektedir. Evliya Tepesi, Çığlık ve Kominos adları da bu alanda sahada verilen yer adlarındandır. Kültür ve tarih ile ilgili olarak da Lazlar, Deli, Zincirli ve Sarısoy adları belirlenmiştir.

Şekil 6: Bitki Adları Arasında Sınıflandırılan Gürgenlik Mahallesi

Şekil 7: Kişi Adları İçerisinde Sınıflandırılan Uzunkız Yaylası

Son olarak anlamları bulunamayan bir takım adlar vardır ki; bu adlar da diğer adlar başlığı altında toplanmaktadır. Çöküyan, Masiran Tepesi, Ayvarık, Direk Döneği Tepesi, Sefer, Kutucular, Küplüağzı, Taştam, Söbbecek, Torsoğ, Satırlı, Gözvere ve Çöküyanı bu kategoride sınıflandırılan adlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Görüldüğü gibi araştırma sahasında Fiziki ve Beşeri Coğrafya unsurlarına ait birçok adı bulmak mümkündür. Yukarıda belirtildiği gibi, insanlar yaşadıkları bölgeye adeta yaşantılarını, kültürlerini yansıtıp isimlerini vermişlerdir. Ayrıca sadece kendi yaşantılarını, tarihlerini, kültürlerini vermekle kalmamışlar; yaşadıkları yerin özelliklerine göre de o yerden etkilenerek o yer neye benziyorsa veya kendilerine ne sunuyorsa ona göre de isim vermiş ve karşılıklı etkileşim halinde yaşantılarına devam etmişlerdir.

5. Sonuçlar

Köy ve mevkii adı konulmasında son derece büyük bir etkiye sahip olan doğal, beşeri ve ekonomik coğrafya özellikleri, Yakakent ilçesinde bulunan mevcut köy ve mevkii adlarının konulmasında da etkili olmuştur.

Özellikle Yakakent ilçesinin bitki örtüsü, yer şekilleri, önemli kişi adları ve ekonomik faaliyetler bu yer adlarının konulmasında belirleyici faktör olmuştur.

İlçedeki yer adlarının konulmasında Oğuz Boyları, kültür ve tarih ile mistik ve efsanevi adların da fazla kullanıldığı görülmektedir.

Kullanılan yer adlarından da anlaşıldığı gibi yöre insanı coğrafi faktörlerden oldukça fazla etkilenmiştir. Yaşadıkları yere, yaşadıkları bölgenin fiziki, beşeri ve ekonomik özelliklerinden esinlenerek isimler vermişler ve aynı zamanda da o yerin coğrafi özelliklerine de ışık tutmuşlardır.

Kullanılan yer adlarında daha çok fiziki coğrafya özellikleri ön plana çıkmıştır. Bitki örtüsünün özellikleri, yer şekilleri, su varlığı, hayvan varlığı ve kayaç tür ve şekilleri isim vermede belirleyici rol oynamıştır.

Beşeri ve ekonomik kaynaklı yer adları da sahada önemli yer tutmaktadır. Bu alanda en fazla kullanılan yer adı kaynağı kişi adları olmuştur. Kişi adlarının oldukça fazla yer adı olarak kullanılması, sahada tarihi geçmişin ve toplumu etkileyen kişilerin ne denli önemli olduğunu göstermektedir. Yine sahada ekonomik faaliyetlerle ilgili yer adlarının da fazla kullanılması, yörede ekonomik faaliyetlerin yaşamı ne denli etkilediğini göstermektedir.

Yer adları, kültürümüzün bir parçasıdır ve bu adlardan pek çok coğrafi, tarihi ve kültürel bilgi ve sonuç çıkarmak mümkündür. Yer adlarından yola çıkılarak kültüre ait birçok saklı kalmış uygulama ve zenginlik ortaya çıkarılabilmektedir. Bu bakımdan yer adları ile ilgili çalışmalar ayrı bir önem kazanmaktadır.

Kaynakça

- Alagöz, C. A. (1972). *Ülkeler Coğrafyası Yakın Çevre Etüdleri Hakkında Açıklama*. Ankara Üniversitesi, Dil Ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Coğrafya Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, (5-6), 7-21.
- Alagöz, C. A. (1984). *Yer Adları Üzerine Bazı Düşünceler. Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri, Kültür Ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları, No:60 Seminer Kongre Bildirileri, No: 17, Ankara, 11-22*
- Başkan, Ö. (1971). *Türkiye Yer Adları Üzerine Bir Deneme. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1970. Türk Dil Kurumu Yayınları, (319), 237-251.*
- Bulut, İ. (1996). *Sorgun Yöresi Köy Ve Mevkii Adlarının Kaynakları. Akademik Araştırmalar Sosyal Bilimler Dergisi, (3), 30-40.*

- Bulut, İ., Özoğul, B. (2018). "Sorgun Yöresinde Hidrografik Kökenli Yer Adları Analizinden Elde Edilebilecek Coğrafi Sonuçlar. Iı". Uluslararası Bozok Sempozyumu, *Bölgesel Kalkınma Ve Sosyo-Kültürel Yapı Bildiri Kitabı*, 03-05 Mayıs 2018, 752-760.
- Eren, H. (1965). *Yer Adlarımızın Dili. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*. Türk Dil Kurumu Yayınları, 155-165.
- Eröz, M. (1984). *Sosyolojik Yönden Türk Yer Adları. Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri*, Kültür Ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları, No: 60 Seminer Kongre Bildirileri, No: 17, 43-53.
- Farajzadyan, A., Bulut, İ. (2016). Makü Ve Köylerinin Toponimik Analizi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, (21/36), 119-134.
- Gömeç, S. (2009). Divan-Ü Lügat-İt Türk'te Geçen Yer Adları. *D.T.C.F Tarih Araştırmaları Dergisi*, (28/46), 1-34.
- İzbrak, R. (1992). *Coğrafya Terimleri Sözlüğü*. İstanbul, Meb Yayınları.
- Karaboran, H. H. (1984). "Türkiye'de Mevkii Adları Üzerine Bir Araştırma. Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri, Kültür Ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları, No:60 Seminer Kongre Bildirileri, No: 17, 97-148.
- Köprülüzade M. F. (1925). *Oğuz Etnolojisine Dair Tarihi Notlar*. Türkiyat Mecmuası, (1), 185-211.
- Şahin, G. (2010). Türkiye'de Yapılmış Toponomi Çalışmaları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (4), 134-156.
- Şahin, İ. (2013). Türkiye Yer Adbiliminde Terim Ve Tür Sınıflandırması Sorunları. *Avrasya Terim Dergisi*, (1/1), 46-58.
- Tunçel, H. (2000). Türkiye'de İsmi Değiştirilen Köyler. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (10,2), 23-34.
- Türk Dil Kurumu. (1998). *Türkçe Sözlük*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basım Evi, Cilt. 1-2.
- Türk Dil Kurumu. (1993). *Derleme Sözlüğü* (2. Baskı), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Yavuz, S., Şenel, M. (2013). *Yer Adları (Toponim) Terimleri Sözlüğü*. International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic., (8/8), 2239-2254.
- Yediyıldız, B. (1984). Türkiye'de Yer Adı Usulleri Ve Yer Adı Değişikliklerinin Tarihi Gelişimi. Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri, Kültür Ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları, No:60 Seminer Kongre Bildirileri, No: 17, 25-41.
- Yıldırım, M. (2011). Yakakent İlçesinde Toponomik (Yer Adları İle İlgili) İncelemeler. [Bildiri]. Mahmut Aydın (Ed.). *Samsun Sempozyumu*, 13-16 Ekim 2011, 123-132.